

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII

AUTORITATE DE STAT AUTONOMĂ

HOTĂRÂREA nr. 306 din 25.05.2022

Dosarul nr. 611/2021

Petiție nr.5564/23.07.2021

Petentă:

Reclamată: Fany Prestări Servicii SRL

Obiect: discriminare săvârșită prin admonestarea unor persoane care vorbeau în limba maghiară în microbuz

I. Numele, domiciliul și sediul părților

Numele și domiciliul petentei

1.

Numele și domiciliul reclamatei

2. FANY PRESTĂRI SERVICIILOR S.R.L., cu sediul în mun. Cluj-Napoca, str. Timișului, nr. 26

II. Citarea părților

3. În temeiul art. 20, alin. 4 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată (în continuare O.G. nr. 137/2000), s-a îndeplinit procedura de citare.

III. Susținerile părților

Susținerile petentei

4. Petenta arată că în data de 8 iulie 2021, șoferul și dispecerul reclamatei au făcut afirmații defăimătoare la adresa persoanelor de etnie maghiară.

5. Petenta arată că a călătorit cu autobuzul Fany de 14:25 spre acasă pe ruta Cluj- Napoca- Vlahă, împreună cu alți locuitori din Vlahă și Săvădisla, cu care a vorbit în limba maghiară. După un timp, șoferul i-a avertizat să nu mai vorbească, deși nu vorbeau tare.

6. Șoferul a spus: **„Vrei să te oprești? Pentru că sunt complet transpirat. Credeți că cineva tolerează ceea ce faceți voi? Nimeni nu înțelege nimic!”**

Petenta l-a întrebat pe șofer dacă este deranjat de folosirea limbii maghiare și a întrebat unde scrie în autobuz că nu poate vorbi în limba maternă. El a răspuns că **„Se va scrie de mâine!”**. Când l-a întrebat pe șoferul autobuzului dacă l-a deranjat discursul sau limba maghiară, acesta a răspuns **„ambele”**.

7. Petenta consideră că incidentul este cu atât mai revoltător cu cât în autobuzul care transportă navetiști spre Cluj-Napoca, șoferul însuși vorbește adesea tare, iar muzica este de obicei dată tare, chiar și la 5.30 dimineața. După ce a coborât din autobuz în Vlaha, fiica sa a sunat la serviciul clienți Fany pentru a se plânge de manifestarea antimaghiară și discriminatorie a șoferului, dar, spre surprinderea petentei, dispecerul i-a dreptate, afirmând că **„locuim în România și că într-o comunitate cu mai multe sate românești și maghiare, nu se poate folosi limba maternă ci numai limba română”**.

8. Petenta solicită aplicarea amenzii contravenționale și obligarea reclamatei să publice în mass-media un rezumat al hotărârii CNCD.

Sușținerile reclamatei

9. –

IV. Cadrul legal aplicabil

10. O.G 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare

Ordinul CNCD nr.144/2008 privind procedura de soluționare a petițiilor și sesizărilor

Convenția Europeană a drepturilor omului – art. 10

Declarația Universală a Drepturilor Omului – art. 19

Constituția României – art.30

Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare

V. Motive de fapt și de drept

11. În analiza faptelor prezentate, Colegiul director al CNCD reține că petenta reclamă o posibilă faptă de discriminare săvârșită de reclamat, prin afirmații defăimătoare la adresa persoanelor de etnie maghiară.

12. O.G. nr. 137/2000, la art. 2 alin. 1 prevede: „Potrivit prezentei ordonanțe, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice”.

Astfel se poate considera discriminare

- o diferențiere
- bazată pe un criteriu
- care atinge un drept.

În conformitate cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare CEDO) în domeniu, diferența de tratament devine discriminare atunci când se induc distincții între situații analoage și comparabile fără ca acestea să se bazeze pe o justificare rezonabilă și obiectivă. Instanța europeană a decis în mod constant că pentru ca o asemenea încălcare să se producă „trebuie stabilit că persoane plasate în situații analoage sau comparabile, în materie, beneficiază de un tratament preferențial și că

această distincție nu-și găsește nici o justificare obiectivă sau rezonabilă”. CEDO a apreciat prin jurisprudența sa, că statele contractante dispun de o anumită marjă de apreciere pentru a determina dacă și în ce măsură diferențele între situații analoage sau comparabile sunt de natură să justifice distincțiile de tratament juridic aplicate (ex.: Fredin împotriva Suediei, 18 februarie 1991; Hoffman împotriva Austriei, 23 iunie 1993, Spadea și Scalabrino împotriva Italiei, 28 septembrie 1995, Stubbings și alții împotriva Regatului Unit, 22 octombrie 1996).

13. Colegiul director constată că dreptul la liberă exprimare este consacrat în legislația internă și internațională astfel:

Constituția României,

Art. 30 - Libertatea de exprimare

(1) Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile

14. Articolul 10 din Convenția Europeană a drepturilor omului prevede că:

“1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.”

Libertatea de exprimare prevăzută de art. 10 al Convenției este una dintre aceste libertăți fundamentale, ce are un rol special în orice societate democratică, putând fi catalogată chiar ca una dintre garanțiile acesteia, o condiție primordială a progresului și a fericirii fiecăruia, așa cum au considerat judecătorii Curții în cauza Handyside c. Regatului Unit.

15. Art. 70 din Codul civil prevede: „Dreptul la liberă exprimare - (1) Orice persoană are dreptul la liberă exprimare.”

Iar potrivit art. 75 alin. (2) C. civ.. „Exercitarea drepturilor și libertăților constituționale cu bună-credință și cu respectarea pactelor și convențiilor internaționale la care România este parte nu constituie o încălcare a drepturilor prevăzute în prezenta secțiune”.

Buna-credință în exercitarea drepturilor și libertăților constituționale se interpretează coroborat cu respectarea pactelor și a convențiilor internaționale la care România este parte, precum și cu jurisprudența curților cu atribuții în verificarea respectării acestora, normă care este concordantă cu prevederile art. 20 din Constituție.

16. Declarația Universală a Drepturilor Omului stipulează, în Articolul 19 „Dreptul la libertatea opiniilor și exprimării”:

„Orice om are dreptul la libertatea opiniilor și exprimării; acest drept include libertatea de a avea opinii fără imixtiune din afară, precum și libertatea de a căuta, de a primi și de a răspândi informații și idei prin orice mijloace și independent de frontierele de stat.,,

17. Exercitarea libertății de exprimare comportă obligații și responsabilități, astfel încât este de dorit să fie evitate afirmațiile care ofensează în mod gratuit fără a duce la un progres al relațiilor umane.

18. Colegiul este chemat să se pronunțe asupra raportului dintre libertatea de exprimare și dreptul la demnitatea persoanei, interzicerea discriminării raportată la aprecierile reclamatului, obiect al prezentei sesizări. Analiza urmărește să stabilească dacă în

acest caz s-a depășit limita libertății de exprimare și, în consecință, se impune o ingerință a statului prin aplicarea unei măsuri proporționale cu scopul urmărit.

19. Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru a fi acceptată o ingerință în dreptul de exprimare, aceasta trebuie

- să fie prevăzută de lege (care la rândul ei trebuie să îndeplinească anumite calități: să fie previzibilă și accesibilă),
- să urmărească un scop legitim,
- să fie necesară într-o societate democratică și
- să fie proporțională cu scopul urmărit (Corneliu Bârsan, Convenția europeană a drepturilor omului, vol. I. Ed. C.H. Beck, București, 2005, p. 769-801).

Ingerința să fie prevăzută de lege

20. Prima cerință, cea a existenței unei prevederi legale, care să reglementeze ingerința statului în exercitarea dreptului libertății de exprimare este îndeplinită de art. 2 alin. (1) coroborat cu art. 15 din O.G. 137/2000. Totuși, apreciem că aceste texte de lege trebuie coroborat cu art. 2. alin. (8) din O.G. 137/2000 potrivit căruia „prevederile ordonanței nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului la libera exprimare, a dreptului la opinie și a dreptului la informație”. Apreciem că ambele texte normative sunt previzibile și accesibile, deși protejează o valoare fundamentală într-o societate democratică și sunt noțiuni care au și un caracter abstract.

Ingerința să urmărească un scop legitim

21. Raportat la scopul legitim urmărit prin posibila ingerință a statului în libertatea de exprimare se urmărește protejarea demnității umane a tuturor cetățenilor din România. Pentru a se produce o atingere, încălcare a demnității umane, ca drept constituțional protejat, declarațiile, obiect al prezentei petiții, ar trebui să întrunească elementele:

- un comportament manifestat în public, având caracter de propagandă sau de instigare la ură,
- ori un comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare îndreptate împotriva unui persoane sau unui grup de persoane, potrivit art. 15 din O.G. 137/2000, republicată.

22. Colegiul director constată că primele două condiții (să existe o prevedere legală și să se urmărească un scop legitim) pentru a fi acceptată o ingerință a statului sunt îndeplinite.

Necesitatea ingerinței

23. Rămâne de competența Colegiului director să stabilească dacă interferența în libertatea de exprimare „este necesară într-o societate democratică”.

În acest demers, Colegiul director analizează dacă există motive „relevante și suficiente” care să justifice ingerința în libertatea de exprimare din perspectiva unei „nevoi imperioase” („pressing social need”).

24. Identificarea unei „nevoi imperioase”, respectiv necesitatea oricărei restricții privitoare la exercițiul libertății de exprimare trebuie să fie stabilită într-o manieră convingătoare, iar autorității naționale îi revine atributul evaluării existenței unei “nevoi imperioase” susceptibile de o anumită marjă de apreciere (Corneliu Bârsan, Convenția Europeană a drepturilor omului, Comentariu pe articole, Vol. I., Ed. All Beck, București, 2005, pag. 801.)

Elemente luate în considerare la stabilirea necesității ingerinței statului în libertatea de exprimare

25. În scopul de a determina dacă declarația obiect al prezentei sesizări constituie un discurs de ură, Colegiul va examina: obiectivul urmărit de către partea reclamată, contextul în care a avut loc, conținutul afirmațiilor, rolul în societate al persoanei, autor al afirmației.

Obiectivul urmărit de reclamat

26. Obiectivul urmărit de reclamat este important: În acest punct, Colegiul director nu analizează intenția de a discrimina a părții reclamate, acest aspect nu are relevanță în stabilirea unei fapte de discriminare.

27. Colegiul apreciază că, în speță, declarațiile părții reclamate includ elemente ce pot incita la ură împotriva unei persoane.

Contextul în care a fost făcută afirmația

28. Afirmațiile au fost făcute de către angajații reclamatei în data de 8 iulie 2021, în spațiul public, în prezența persoanelor care se deplasau cu microbuzul la acea dată.

29. Astfel, Colegiul nu poate decât să constate faptul că există elemente pentru o ingerință a statului în exercitarea dreptului libertății de exprimare.

Modul în care au fost făcute afirmațiile

30. Colegiul director apreciază că exprimările folosite în cuprinsul afirmațiilor sunt de natură a atinge o limită prin care să se încalce un drept fundamental, încât dreptul la libertatea de exprimare să devină secundar.

Concluzii

31. Colegiul director reiterează faptul că libertatea de exprimare constituie valoarea fundamentală a unei societăți democratice și plurale. Din această perspectivă, libertatea de exprimare are un rol substanțial în rândul drepturilor fundamentale cuprinse în Constituție și constituie trunchiul comun pentru exercitarea drepturilor fundamentale din sfera comunicării. În această sferă se includ: dreptul la libertatea presei, dreptul la libera exprimare a creațiilor artistice sau cele din zona literaturii, libertatea de predare a științei și libertatea creației. De asemenea, de acest trunchi comun se leagă și libertatea conștiinței, a religiei și libertatea de întrunire. Acest grup de drepturi asigură participarea avizată a cetățeanului la procesele sociale și politice. Exprimarea liberă a opiniilor și credințelor, chiar și a celor nepopulare sau atipice, reprezintă condiția fundamentală a existenței unei societăți vii și capabilă de dezvoltare.

32. Renunțarea la limba maternă, chiar și temporar, este o problemă a identității naționale, deoarece limba este piatra de temelie a culturii, fără de care aceasta din urmă nu există, nu poate dăinui. Or, faptul că limba maternă este folosită în mod restrâns față de limba oficială, că limba maternă se refugiază din ce în ce mai mult în mediul familial, nu se întâmplă accidental. Folosirea limbii materne nu este un act de naționalism provocator, de maghiarism, este pur și simplu mai la îndemână și mai

ușoară. Într-o comunitate unde conviețuiesc mai multe culturi și limbi nu poate exista o limbă superioară și altele inferioare. Drepturile lingvistice asigură acele posibilități prin care oamenii pot conviețui în mod pașnic, devenind astfel mai toleranți și respectuoși față de ceilalți.

33. Martorul a confirmat prin declarația scrisă cele menționate de petentă în sesizare iar reclamata nu a depus un punct de vedere referitor la acuzațiile aduse.

34. Dreptul la identitate lingvistică are ca scop construcția liberă a identității persoanei prin intermediul limbii ca mijloc de transmitere a culturii. Dreptul la identitate este un drept individual și nu unul colectiv. Drepturile lingvistice reprezintă o categorie a drepturilor omului care sunt imperios necesare vorbitorilor de limbi minoritare. Ele protejează persoanele aparținând unei minorități naționale de marginalizare și intoleranță lingvistică.

35. Statul român recunoaște și garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale și religioase. Măsurile de protecție luate de stat pentru păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității persoanelor aparținând minorităților naționale sunt conforme cu principiile de egalitate și de nediscriminare în raport cu ceilalți cetățeni români. Dreptul la identitate lingvistică este un drept individual care are ca titular persoanele care aparțin minorităților naționale și care îl exercită în comun, fără ca prin acest exercițiu să se transforme într-un drept colectiv. Dreptul la identitate lingvistică are ca scop construcția liberă a identității persoanei prin intermediul limbii ca mijloc de transmitere al culturii.

36. În România este recunoscut dreptul de a fi folosite limbile minoritare în relația cu justiția, administrația, în sistemul educațional, în mass-media și în spațiul cultural. Relevanța dată Cartei europene a limbilor regionale și minoritare este evidentă și se regăsește în spațiul românesc în toate domeniile și segmentele vieții sociale, în care persoanele aparținând minorităților naționale intră în raporturi juridice cu autoritățile statului și care sunt reglementate specific în cadrul sistemului de drept românesc.

37. Potrivit Art. 1373 NCC - Răspunderea comitenților pentru prepuși - (1) *Comitentul este obligat să repare prejudiciul cauzat de prepușii săi ori de câte ori fapta săvârșită de aceștia are legătură cu atribuțiile sau cu scopul funcțiilor încredințate.*

(2) *Este comitent cel care, în virtutea unui contract sau în temeiul legii, exercită direcția, supravegherea și controlul asupra celui care îndeplinește anumite funcții sau însărcinări în interesul său ori al altuia*

38. Astfel, raportându-ne la obiectul plângerii și la dispozițiile legale incidente, Colegiul director constată că șoferul firmei reclamate s-a exprimat în sensul obstrucționării dreptului petentei de a utiliza limba maternă, motiv pentru care se întrunesc elementele constitutive ale faptei de discriminare, potrivit art. 2 alin. 1 coroborat cu art. 15 din O.G. 137/2000. Colegiul director va sancționa reclamata cu avertisment, formulând recomandarea de a instrui personalul cu privire la faptul că trebuie să manifeste respect față de toți călătorii care utilizează serviciile de transport, evitând orice faptă discriminatorie la adresa acestora.

Reclamata va publica rezumatul hotărârii în presa locală.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20 alin. (2) din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, cu unanimitatea membrilor prezenți la ședință,

COLEGIUL DIRECTOR HOTĂRĂȘTE:

1. Se întrunesc elementele constitutive ale faptei de discriminare, potrivit art. 2 alin. 1 coroborat cu art. 15 din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată.
2. Se sancționează reclamata cu avertisment, formulând recomandarea de a instrui personalul cu privire la faptul că trebuie să manifeste respect față de toți călătorii care utilizează serviciile de transport, evitând orice faptă discriminatorie la adresa acestora.
3. Reclamata va publica rezumatul hotărârii în presa locală.
4. O copie a prezentei hotărâri se va comunica părților.

VII. Modalitatea de plată a amenzii:

Nu este cazul.

VIII. Calea de atac și termenul în care se poate exercita

Prezenta hotărâre poate fi atacată în termenul legal de 15 zile potrivit O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare și Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ la instanța de contencios administrativ.

Membrii Colegiului Director prezenți la ședința de deliberări desfășurată în data de 25.05.2022 au fost:

ASZTALOS CSABA FERENC – Membru

CRISTIAN JURA – Membru

HALLER ISTVÁN – Membru

LAZĂR MARIA – Membru

MARIA MOȚA – Membru

OLTEANU CĂTĂLINA – Membru

Data redactării: 02.06.2022

Redactată și motivată: M.M. și M.M

Notă: Hotărârile emise de Colegiul Director al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării potrivit prevederilor legii și care nu sunt atacate în termenul legal, potrivit O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare și Legii 554/2004 a contenciosului administrativ, constituie de drept titlu executoriu.